

Seminar 7: Kvalitative interviews og fokusgrupper

Dansk Evalueringselskabs Årskonference 2010

Eftermiddagens program

14.00-14.10	Velkomst og præsentation
14.10-15.00	Oplæg GSH: Det semi-strukturerede interview
15.00-15.30	Gruppeøvelse: Design af en interviewundersøgelse
15.30-15.40	PAUSE
15.40-16.10	Oplæg CSP: Fokusgruppeinterviewet
16.10-16.30	Plenumdiskussion: Muligheder og udfordringer i interview og fokusgrupper
16.30-16.40	PAUSE
16.40-17.25	Gruppeøvelse: Interview
17.25-17.45	Plenumdiskussion / tilbagemelding fra grupperne: Erfaring fra interviews, opsamling og spørgsmål
17.45-18.00	Oplæg GSH+CSP: På vej i felten – praktiske fifs og tricks

Velkomst og præsentation

- Præsentation af oplægsholdere
- Præsentation af seminarets ide og målsætning

OPLÆG

Det semistrukturerede interview

Overblik

1. Hvorfor / hvornår bruges interview?
2. Design og udvælgelse af cases / interviewpersoner
3. Interviewguiden
4. Kontakt og aftaler

1.1 Hvorfor / Hvornår

FORDI

- det er sjovt
- det er det, jeg har råd til
- det er det, jeg kan
- der bliver lavet alt for megen kvantitativ forskning
- jeg ellers ikke kan undersøge min problemstilling

1.2 Problemstilling og formål

- Problemstilling – hvad undersøges?
 - Informationer - facts
 - "Repræsentationer" (opfattelser, oplevelser, mening)
 - Forhandlinger (normer, kollektiv meningsdannelse)
- Formål med data i relation til analysen
 - Bidrage med specifikke informationer
 - Studere (kausale / historiske) processer
 - Bidrage med forståelse af aktørers meningsunivers
- Status af data i forskningsprocessen
 - Primær datakilde
 - Pilotundersøgelse
 - Triangulering

1.3 Hvad undersøges?

- Informationer
 - Procedurer
 - Politikker
 - Forløb
 - Begivenheder
 - Aktører
 - Beslutninger
- "Repræsentationer"
 - Opfattelser
 - Værdier
 - Mening
 - Smag
 - Handling
 - Begrundelser
 - Livsverden
 - ...
- Forhandlinger
 - Sociale konstruktioner af mening
 - Normer
 - Værdier
 - Praktikker
 - ...

Kompleksitet, kontekst, processer

- Eliteinterview / faktaor. interview
 - Præcision
 - Forhåndsviden
 - Kildekritik
- Semistrukt. interview
 - Indlevelse / empati
 - Forståelse / fortolkning
- Fokusgruppe-interview
 - Rammesætning for interaktion
 - Styling af sociale dynamikker

1.4 Forudæstninger

- Hvad ved jeg allerede?
 - Induktive vs. deduktive strategier
 - Teoriens status og omfang på mit område
 - Tidligere undersøgelser
 - Forhåndsviden: Forberedelse
 - Forhåndsviden: Indsigt og fordomme
- Hvilke kompetencer har jeg
 - Rollen som interviewer
 - "Researchability": Adgang til feltet, "settings", omkostninger osv.

2.1 Design: Overordnede hensyn

- Målingsvaliditet / reliabilitet
 - Kan vi samle data ind her – kan vi få adgang?
 - Kan/vil interviewpersonerne tale med os
- Intern validitet (kausalitet)
 - Kan vi *sammenligne* cases/enheder
 - Kan vi *sammenligne* over tid / undersøge processer
 - Kan vi *kontrollere* for andre faktorer
 - Kan vi *forstå* menneskers egne motiver
- Ekstern validitet (generaliserbarhed)
 - Kan vi generalisere vores fund ud over vores cases – til hvilken population?
- Gentagelighed – gennemsigtighed – dokumentation

2.2 Design: Indledende overvejelser

- Problemstilling og genstand
- Case/enhed/population
- Interviewtype

2.3 Udvælgelse af cases

- Tilfældig udvælgelse
- Teoretisk / strategisk udvælgelse
- Snowball-metoden
- "Bekvemmelighed"

2.4 Teoretisk / strategisk udvælgelse

- Den typiske case
 - Fx gennemsnittet, medianen eller typetallet
 - Generaliserbarheden i centrum
 - (Kontrol af) variation er lav – intern validitet svækkes
 - God til beskrivende undersøgelser, få cases
- Maksimal variation
 - Ift. afhængig, uafhængig eller andre variable
 - Generaliserbarheden god (dog ikke fordelinger)
 - Kan kombineres med typiske cases i forskellige kategorier
 - Kontrol af variation er lav – intern validitet svækkes evt.
 - God til beskrivende undersøgelser, mange cases

2.5 Teoretisk / strategisk udvælgelse

- Komparative designs
 - Kontrol af variation i centrum
 - Uafhængig variabel
 - Kontrolvariable
 - Generaliserbarheden svækkes
 - God til at undersøge/teste kausalsammenhænge
- Den ekstreme, afvigende, kritiske case
 - Cases der er interessante i sig selv
 - Kan afgrænse / udforske et felt
 - Kan teste en helt bestemt teori (kritisk case)

Eksempel: Most similar systems design

	1	2	3	4
Y: Indflydelse	?	?	?	?
X: Sektor	Off	Priv	Off	Priv
Medarb	Udd +	Udd +	Udd -	Udd -
Opgave	Serv	Serv	Serv	Serv
Org.str	Stor	Stor	Stor	Stor
Org.struktur	Hier.	Hier.	Hier.	Hier.

3.1 Interviewguiden

ET OVERSÆTTELSESARBEJDE

Undersøgelsens kontekst /
Undersøgelsesspørgsmål

Interviewspørgsmål

Interviewpersonens
kontekst

3.2 Den tematiske og den dynamiske dimension

- **TEMATISK**

- Emner
- Undersøgelsesspørgsmål
- Dimensioner (Oplevelser, følelser, erfaringer ... osv.)
- Åbenhed / overraskelser

- **DYNAMISK**

- Åbningsspørgsmålet!
- Lær din interviewperson at kende
- Skab tillid
- Undgå indforståethed
- Hvad og hvordan før hvorfor
- Vent med fortolkninger
- Følg tråden!

3.3 Spørg konkret

Forskningsspørgsmål	Interviewspørgsmål
Folketingspolitikeres praksis (Torben K. Jensen)	Fortæl mig lidt om, hvordan din dag forløber
Politisk habitus / politisk smag (Gitte S. Harrits)	Nævn en politiker, du synes gør det godt. Og en, der gør det dårligt.

3.4 Spørg åbent

Forskningsspørgsmål	Interviewspørgsmål
Politikbegreb (Gitte S. Harrits)	Når jeg nævner ordet ”politik”, hvad får det så dig til at tænke på?

3.5 Skab en "genstand" for dit spørgsmål

Forskningsspørgsmål	Interviewspørgsmål
Politisk effektivitetsfølelse (Gitte S. Harrits)	Hvis vi forestiller os, at der var noget, du var virkelig utilfreds med, fx hvis der skulle bygges en motorvej herude bagved, ville du så vide, hvad du skulle gøre?
Kategorisering af klienter med smerte (Marie Ø. Møller)	3 "vignetter" der beskriver 3 fiktive cases

3.6 Informationer: Spørg præcist

Forskningsspørgsmål	Interviewspørgsmål
FOA som interesse- varetagelses-forum (Lotte Bøgh Andersen)	Hvordan er FOA organiseret? Hvem varetager hvilke interesser? Hvordan fungerer de 46 afdelinger? I hvilket omfang indgås der lokalaftaler med kommunerne? Beskriv hvad foreningen gør mht: KL Overenskomstforhandlingerne Landspolitikerne Ministerierne Almindelige offentlighed Kommunerne

3.7. Spørgsmåls-typer

Åbne / indledende spørgsmål	Skal give mulighed for spontane og righoldige svar: "Kan du sige noget om, hvad du opfatter som politik?" "Kan du beskrive, hvordan du følger med i politik i en almindelig uge?"
Direkte spørgsmål	Her introduceres emner, der skal diskuteres: "Når du taler om politiske partier, hvilken rolle mener du så, de har i et demokrati som vores?"
Indirekte spørgsmål	Her indkredses emnet blandt andet ved at spørge til, hvad interviewpersonen tror, andre mener om et emne: "Hvordan tror du andre mennesker typisk opfatter vores politikere?"
Informations-søgende spørgsmål	Leder præcist efter oplysninger, som det formodes interviewpersonen sidder inde med. Kan også anvendes til at indsamle baggrundsoplysninger om interviewpersonen: "Ved det møde, du nævner, hvem var da til stede?" "Hvilken uddannelse har du?"
Narrative spørgsmål	Får interviewpersonen til at fortælle historier om egne oplevelser eller episoder, der for eksempel opfattes som typiske for et givent fænomen: "Kan du fortælle mig om første gang du var til et møde i partiet?" "Kan du fortælle mig en historie, der er typisk for politik?"
Vignette-spørgsmål	Anvender konkrete case-historier eller scenarier som præsenteres for interviewpersonen, der herefter kommenterer.

3.8 Probing

- Mere information
- Afklaring / Fortolkning
- Strukturering
- Tavshed!
- Sæt dig selv i parentes
- Forbered dine probes (med mindre du er super erfaren!)

Opfølgende / uddybende / sonderende spørgsmål	Skal få interviewpersonen til at tale mere om emner, der er relevante for problemstillingen, eller emner, der i interviewet virker som interessante eller vigtige at få afdækket. Kvale (1997: 137) taler om "røde lys" i besvarelsenerne: "Kan du sige noget mere om det?" "Kan du give et eksempel på det?"
Specificerende spørgsmål	Søger at få uddybet bestemte aspekter af et svar: "Når du siger, at du følger med i nyhederne, hvordan foregår det så typisk?". "Da du tog ordet på det møde, hvordan oplevede du det så?"
Præciserende spørgsmål	Skal nuancere eller præcisere et svar, der enten er uklart, eller hvor der er behov for at tydeliggøre en bestemt afgrænsning af synspunktet: "Når du siger, at politik også kan være foreningsarbejde som deltagelse i Greenpeace eller Amnesty International, hvad så med sådan noget som det at være håndboldtræner?"
Strukturerende spørgsmål	Strukturer samtalen og skifter fra et tema til det næste: "Nu har vi talt om politisk deltagelse sådan i al almindelighed. Nu vil jeg gerne høre lidt mere om, hvordan du følger med, når der er valgkamp?"
Fortolkende spørgsmål	Afprøver interviewerens fortolkninger: "Jeg hører dig sige, at politik for dig er noget svært og fjernt noget, som du ikke rigtig kan se, hvordan eller hvorfor du skulle kunne deltage i. Er det rigtigt forstået?" Sådanne spørgsmål anvendes ofte sidst i interviewet.
Tavshed	Det at holde sin mund, lytte og give interviewpersonen tid til at tænke sig om er ofte den bedste – men også sværeste – spørgeteknik!

4.1 Kontakt

- Muligheder: Samplingframe vs. snow-balling
- Private netværk
- Gate-keepers ?
- Den første kontakt
 - Præsentationen af projektet på 1 minut
- Hvor meget skal afsløres forud ?
 - Skader du dine data?
 - Skader du din interviewperson?

4.2 Aftaler

- Interviewundersøgelser skaber en magtassymmetri
- Etik som praktisk sensitivitet – men må ikke overses !!!
- Aftaler
 - Graden af "intrusion"
 - Tidsforbrug
 - Fortrolighed / anonymitet
 - Interviewpersonens mulighed for kontrol
 - Skriftligt ?
 - Briefing og debriefing (på bånd!)

4.3 Forskningsrådets anbefalinger

<http://www.fi.dk/publikationer/2002/vejledende-retningslinier-for-forskningsetik-i-samfundsviden/ssf-etik.pdf>

2. Det påhviler samfundsforskeren at udføre sin forskning under hensyntagen såvel til de personer og befolkningsgrupper, som er genstand for forskning som til andre grupper, der kan blive berørt af forskningsarbejdet og dets resultater. Forskeren må undgå at volde unødigt besvær og ulempe eller unødigt krænke andres privatliv.
3. Forskeren har ansvaret for, at oplysninger indsamlet eller stillet til rådighed for forskning ikke kommer til uvedkommendes kendskab i en form, som muliggør identificering af personer, der er genstand for eller har bidraget med oplysninger til forskningsarbejdet.
4. Det påhviler forskeren at indhente samtykke fra dem, som personligt inddrages i forskningen. De pågældende skal oplyses om, at deltagelse er frivillig.

GRUPPEØVELSE

Design af en interviewundersøgelse

Øvelsesspørgsmål

1. Bliv enige om en konkret problemstilling for en hypotetisk undersøgelse inden for emnet *sundhed og livsstil*. Problemstillingen skal være velegnet til et semistruktureret interview.
 2. Overvej hvordan udvælgelsen af interviewpersoner skal foretages, og hvilke fordele og ulemper der er ved denne udvælgelsesstrategi. Overvej herunder, hvilken population undersøgelsen refererer til.
 3. Lav 1-2 undersøgelsesspørgsmål til den teoretiske interviewguide.
 4. Lav tilsvarende interviewspørgsmål til den dynamiske interviewguide – herunder meget gerne startspørgsmålet.
- HUSK: I har 30 min., så brug ikke al tiden på spm. 1. Senere på dagen skal I bruge jeres interviewspørgsmål!

OPLÆG

Fokusgruppeinterviewet

1. Hvad er en fokusgruppe?
2. Variationer og mål
3. Hvornår vælge fokusgruppen?
4. Moderators rolle
5. Sammensætning
6. Øvelse

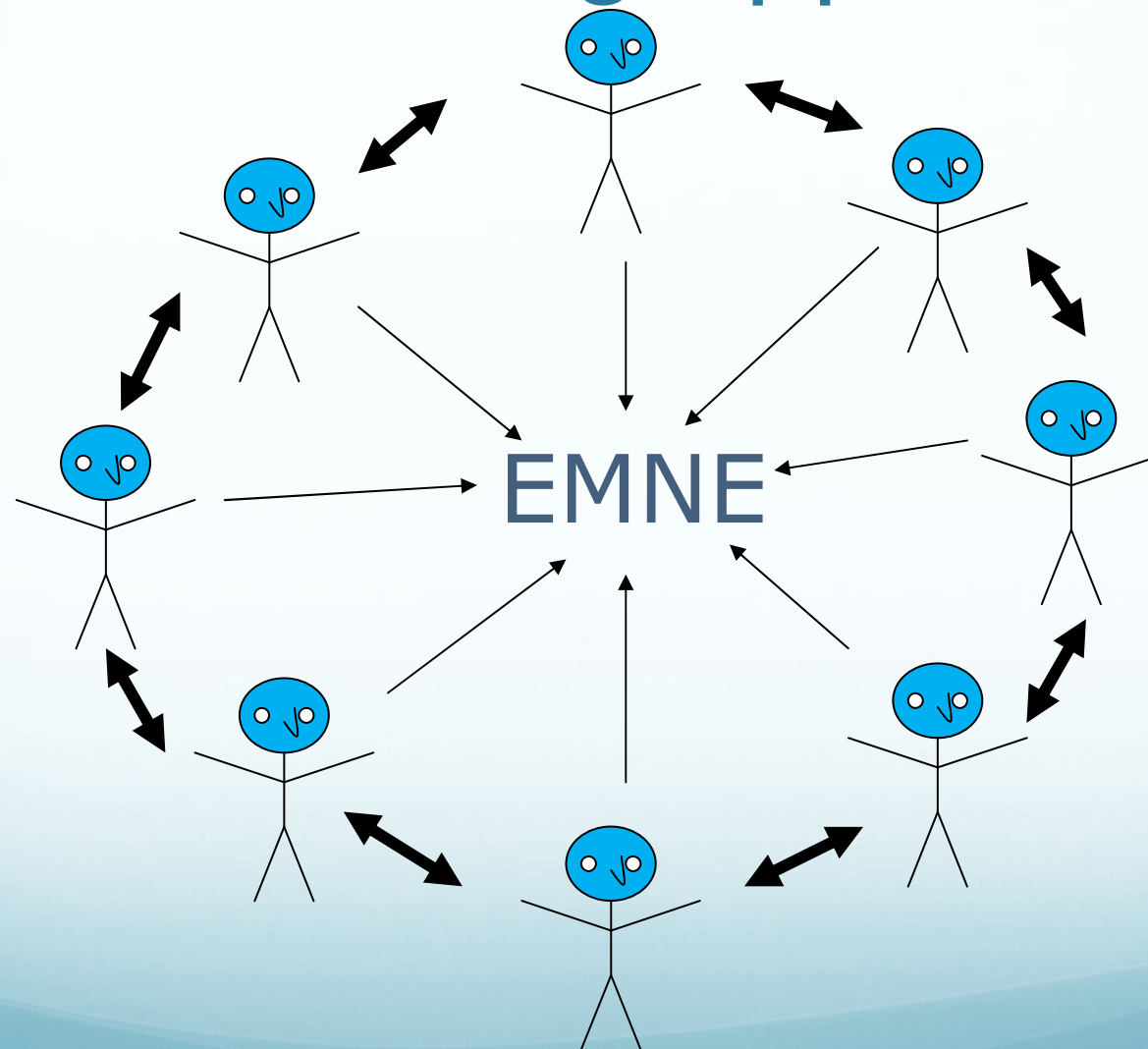
Introduktion

- I USA først anvendt i forbindelse med analyser af publikums respons på regeringens krigsprogram i radio og tv
- Kommercielt rettede undersøgelser. Forståelse for forbrugernes ønsker og behov
- Evaluering af politiske budskaber
- De seneste år er fokusgrupper ved at blive betragtet som en kvalitativ forskningsteknik

Hvad er en fokusgruppe

- Flere deltagere – typisk 4-12 – og en moderator
- Fokus på og diskussion af et specifikt emne eller problemstilling
- Individer i en social kontekst
- Fokus på et specifikt emne
- Fokus på og undersøgelse af interaktionen mellem fokusgruppemedtagerne
- Hvordan er meninger udtrykt og modificeret gennem gruppediskussioner
- 2-3 timers varighed
- Ideelt set en selvkørende proces

Fokusgruppe

Fokusgruppeinterview: Variationer og mål

Variationer

- Varighed
- Antal deltagere
- Homogen/heterogen
- Segmenterede / Sammensatte
- Strukturering/åbenhed i diskussion
- Neutral/engageret moderator

Brug eller ikke brug

Brug fokusgrupper

- Forstå forskelle og ligheder i synspunkter
- Forstå hvordan folk (i fællesskaber) konstruerer og ordner viden. Gruppeprocesser der fører til individers/gruppers mening
- Forstå faktorer der påvirker eksempelvis motivation
- Pilotteste ideer, materiale, spørgeskema, planer, politik
- Kaste lys over kvantitative data som er indsamlet (fortæl om svage elever/stærke elever).
- Belysning af offentlig mening

Brug ikke Fokusgruppe

- Hvis du vil have konsensus
- Du vil belære folk
- Du ikke vil bruge resultaterne, men vil give indtrykket af, at du lytter til folk (legitimitet)
- Hvis du spørger efter sensitive informationer, som ikke er egnet til at blive delt i en gruppe
- Du ønsker statistiske data
- Hvis der er mange følelser på spil, som kan ende i en konflikt (polarisering)
- Ønsker data om individers livsverdener

Hvornår vælge fokusgruppen?

1. Økonomiargumentet
2. Det naturalistiske argument
3. Egenskaber som dataindsamlingsmetode

Spørgsmål:

- Hvad vil I gøre, hvis I kommer til at stå i en situation, hvor der om samme emne er forskel på data produceret i et personlig interview og i en fokusgruppe. Fx i det personlige interview gives der udtryk for at lederen er en tyrann, men i fokusgruppeinterviewet er det ikke tilfældet – tværtimod.

Fokusgruppe kombineret med andre teknikker

- Personlige interview
- Deltagende observation
- Surveys

Moderators rolle

- Formål og emne
- Fortælle om fokusgruppens spilleregler: Alle bidrag er lige velkomne, ikke nødvendigvis enighed, ingen må monopolisere retten til at tale, ingen rigtige eller forkerte svar, deltagerne der skal snakke/diskutere med hinanden
- Introduktionsrunde: dem selv og relation til emnet
- Stort set selvkørende proces
- Lytter og lærer – Naiv, "dumme" spørgsmål
- Inputs til diskussion (billede, emballage, blad, spørgeskema ...)
- Fra enighed om holdninger til forskellighed i erfaringer

At moderere en fokusgruppe

- Moderator skal sørge for, der er en god stemning. At deltagerne føler sig trygge, og har lyst til at dele deres erfaringer og perspektiver med gruppen
- Afholde enkeltpersoner eller koalitioner i dominere gruppen
- Opmuntre tilbageholdende til at markere sig
- Evt. to moderatorer: Én der stiller spørgsmål og en anden der stiller opfølgende spørgsmål og tager noter

At moderere en fokusgruppe

- Start med en generel introduktion til emne
 - for detaljeret introduktion kan føre til at gruppen indskrænker diskussionen uhensigtsmæssigt
 - For detaljeret introduktion kan betyde at deltagerne ikke kan følge moderators tanker om emnet
- Regler for gruppen:
 - Lad hinanden tale færdigt. Ikke tale i munden på hinanden.
 - Alle erfaringer og betragtninger er lige velkomne.
 - Der ingen rigtige eller forkerte svar
- Hold introduktion og instruktion kort
 - For meget fokus på introduktion og instruktion kan give en dårlig start. Det skaber forventninger om, at moderator fortæller hvad gruppen skal gøre.
 - Få i stedet gruppe til at føle sig ansvarlig for diskussionen

At moderere en fokusgruppe

Introduktion af nye emner

- "Én ting, jeg har hørt flere nævne, er, ..., hvad mener resten af jer om det?"
- "Jeg er overrasket over, at ingen har nævnt, er ..., betyder det noget, eller hvad?"

Andre erfaringer

- "Bente, du sidder ryster på hovedet – har du en anden erfaring end Morten?"

Ham eller hende der dominerer gruppen

- "Torben, tusind tak for dine indsigtsfulde kommentarer, er der andre, der vil bidrage med erfaringer?"

Generelt: På på med ikke at kommentere værdiladet med ord som "fint" og "godt"

Brug af stimuli

	Ja	Usikker	Nej	Uaktuel
Har brugen af RBS betydet bedre indsatser			X	
Er det lykket at forbedre implementeringen af indsatserne	X			
Har RBS indebåret bedre service til brugerne			X	
Har brugen af RBS betydet flere fordele end ulemper				X

Sammensætning af fokusgruppe

- Homogenitet / Heterogenitet
- Segmenterede / Sammensatte
- Folk der kender hinanden / ikke kender hinanden
- Teoristytet strategi: Eks. Få karakteristika repræsenteret blandt deltagerne, som er vigtige for problemstillingen.

Praktiske anbefalinger

- Briefing/debriefing
- Deltagerne skal føle sig velkomne
- Sørg for kaffe, kage, vand ...
- Evt. rundt bord – alle kan se hinanden.
- Indbyg en pause
- Overhold tiderne – også selvom I ikke er "helt færdige".

Afslutning

Ting man ikke (altid) kan forudsige eller kontrollere – men lære af:

- Udvælgelse (Møder ikke op ...)
- Sammensætning af gruppe (dominerer/bliver domineret)
- Emnets relation til gruppen (kedeligt ...)
- Hvordan pludseligt opståede normer præger holdningsdannelsen i gruppen (normer der favoriserer en masse udsagn og forbyder andre ...)

Plenumdiskussion

Muligheder og udfordringer
i interview og fokusgrupper

GRUPPEØVELSE

Interview

Øvelsen

- I er 3 i gruppen, der hver har forberedt spørgsmål.
- Brug først 2-3 minutter på at overveje, hvordan I vil præsentere jeres undersøgelse.
- Fordel herefter rollerne:
 - A er interviewer
 - B er den interviewede
 - C er observatør, der skal holde øje med tiden og notere, hvordan interviewet forløber.
- Start på interviewet. Stop efter maks. 7 minutter
- Observatøren kommenterer herefter, hvordan han/hun oplevede interviewet. Efterfølgende supplerer den interviewede og intervieweren. Maks 5 minutter i alt.
- Skift roller. I har 45 min. i alt, så alle kan nå at indtage alle 3 roller.

PLENUMDISKUSSION

Erfaringer fra interview

Diskussionsspørgsmål

- Hvilke spørgsmål fungerede godt hhv. ikke så godt?
- Hvad var det sværeste hhv. letteste i gennemførelse af interviewet?

Typiske problemer

- Interviewpersonen siger ingenting
- Interviewpersonen svarer meget kort (ja/nej)
- Interviewpersonen svarer alt for abstrakt
- Snakken bliver for indforstået
- Interviewpersonen er skeptisk / fjendtlig
- Interviewet er svært at styre – det løber af sporet

OPLÆG

På vej i felten: Praktiske fifs og tricks

1. Dokumentation

- Video
- MP3-optager – mikrofon i god kvalitet
- Noter løbende (hvis optagelse er umuligt)
- Memorer (og noter umiddelbart efter interviewet)
- Evt. fotografering
- Gerne relevante dokumenter

HUSK ALTID

- at lave fyldige noter om interviewet efter afslutning
- også at dokumentere kontakt, aftaler mv.

2. Transskribering

- Transskribering er forudsætning for analyse
- Evt. delvis transskribering
- Grader af "autencitet"
 - Hensyn til interviewpersoner
 - Hensyn til analyse
 - Hensyn til formidling
- Konsistente retningslinjer, herunder tegnsætning

3. Gode links

- Dårlig lydoptagelse:
 - <http://audacity.sourceforge.net>
- Transskribering
 - <http://www.nch.com.au/scribe>
- Organisering af filer, kodning og analyse
 - http://www.qsrinternational.com/products_nvivo.aspx

4. Litteratur

- Andersen, L.B., Hansen, K.M. & Klemmensen, R. (2010), *Metoder i Statskundskab*, København: Hans Reitzels Forlag.
- Halkier, B. (2008), *Fokusgrupper*. 2. udgave. Frederiksberg: Forlaget Samfundslitteratur.
- Dahler-Larsen, P. (2008), *At fremstille kvalitative data*. 2. udg. Odense: Syddansk Universitetsforlag
- Kvale, S. og S. Brinkmann (2009): *Interview. Introduktion til et håndværk*. 2. udg. København: Hans Reitzels Forlag.
- Fog, J. (2004) *Med samtalen som udgangspunkt. Det kvalitative forskningsinterview*. København: Akademisk Forlag.